

V Mrákořínském Hamru

když vane tiše vítr, svatý vincenci, veliký Bože,

vychází v noci za horou slunce nad hřebenem.

V neuspořádaném letu vloček vnořilo stádo černostrakatých prasat rypáky do zbytků knedlíkové hostiny, jež se právě konala v krajině, kterou máme před očima. Vzduch páchnoucí po uzeném se mísil s mrazivým zimním větrem, a slunce bylo ostře načrtnutým bílým kotoučem v krémově nebeské polévce. „Když se kouří, je někdo doma,“ pomyslel si šedivec Otbert, nespouštěje oči ze sousedovic komína. Ležérně a trochu nakřivo se opíralo jeho vysunuté rameno o žulový pražec plotu z nepravidelných dřevěných kůlů, jenž vymezoval Štanglmajerův pozemek vůči potůčku tekoucímu půvabnými východními oklikami až kamsi daleko na sever. Přestože se Mrákořínský Hamr jazykově i co do zvyků přivracel spíš k jihu, obyvatelé této vísky v noci často snili – nezávisle jeden na druhém a aniž tušili, kde se ty sny berou – o velkých obchodních lodích, o rozlehlých fasádách domů z rezavě červených pálených cihel a o smetaně, jež se jako obláček rozpouští v tmavém čaji, zatímco do nadměrně velkého hrnku se převalují kamenné hroudy hnědého cukru. Do jejich snů vstupuje představa pozdně barokního hanzovního města, aniž tam kdy byli. Mohlo za to šplouchání potoka, který pln touhy vyprávěl o místu svého ústí a svěřoval se jim ve snech?

Rovnoběžně s potokem vedla už po staletí štěrková cesta, spojující naši krajinu se zbytkem světa. Za starých dob tu byly i železniční koleje, Otbertův praděd sám koval hřeby pro jejich upevnění, ale za nových časů byla už železná tepna rozebrána a stala se z ní cyklostezka pro případné turisty, kteří však nepříjžděli. Mnohem později k ní přibýlo i novodobé spojení: teprve před několika málo lety byl pro muže žijící v Mrákořínském Hamru, který už drahnou dobu nejranější formy digitalizace mýjely, uložen do země svazek kabelů, nabízejících množství rozmanitých kontaktů se světem, o čemž ještě bude řeč.

Muži však byli propojeni i navzájem mezi sebou. Historie jejich pospolitosti se rozprostírala – němě a pro okolní svět neviditelně – jako průsvitná pavučina mezi jejich čtyřmi dvorci. Jakýsi nic netušící obyvatel města z Porúří, který do regionu zajížděl na letní pobyty a fascinován řemeslnickou romantikou Mrákořínského Hamru tu získal zahradní pozemek, se rychle do téhle pavučiny beznadějně zamotal a zakrátko z ní opět uprchl.

Základní látkou mezilidské pavučiny byl kov, který ti čtyři muži zpracovávali ve svých kovárnách. V dávných dobách, kdy stroje byly ještě nástroje, existovalo ve středohoří takových kováren s buchary mnohem víc. Čtyři kováři Otbert, Štanglmajer, Přemysl a Langhans však byli poslední svého stavu, kteří z hrdosti na své řemeslo, s tvrdohlavou touhou po kontinuitě a skrytou výstředností maskovanou za hodnotový konzervatismus, jenž se tak často objevuje na venkově a ve skutečnosti má s konzervativními postoji v moderním slova smyslu málo společného, zpracovávali se stoickým klidem svou surovinu stále dál svým archaickým způsobem. Nic nenasvědčovalo jejich odchodu do důchodu, i když nejmladšímu z nich už táhlo na sedmdesátku: Otbert se vyučil u svého otce, který se rovněž – stejně jako bezpočet jeho předků – jmenoval Otbert, byl kovářem a žil v Mrákořínském

Hamru, což je mimochodem od třináctého století doloženo jako katastrální název. Skutečnost, že jméno Otbert se shodovalo se jménem jeho kovárny známé jako Otbertova huť a postavené z ozdobných, pro tento kraj neobvyklých hrázděných trámů, ho naplňovala velkou pýchou. Zároveň však byl prodchnut vědomím, že je obyvatelem tohoto pestrého a zároveň málo srozumitelného a krásného světa se všemi jeho charakteristickými rysy. Nebylo proto divu, že ho vandr zavedl do sousední, a přece tak vzdálené slovanské ciziny, kde se při námezdní práci setkal v koksovně Karolina s básníkem Přemyslem. Navzdory únavě se Přemysl pokaždé po páteční směně vytrácel ze šachty do místního jazzového klubu, kde svýma zhrublýma černýma rukama hrál basklarinet a získal si tak milou náklonnost a lásku mladé dámy, která se kvůli studiu přistěhovala od dalekého Černého moře až sem do středoevropské uhelné pánve. Na univerzitě, kde studovala medicínu, vznikla díky širokému spektru plicních onemocnění, jimiž místní obyvatelé trpěli, vynikající fakulta pro výuku interních chorob. Otbert měl rád to neznámé město, kde zelená barva vitálních lipových listů zápasila se šedí na nich ukládaného popela a kde jazyk zněl třpytivě, snad trochu tvrdě, ale přitom ohebně jako materiál, který denně opracovával. Žil v něm celý rok, pak se vrátil domů a byl potěšen, když mu Přemysl poslal telegram, že se chce se svou milou přestěhovat do Mrákoťínského Hamru. Pokaždé, když Otbert spatřil svého nově se přistěhovavšího souseda, opakoval stejnou větu: „Přemysle, jak je dobře, že svou přítomností vnášíš duši do téhle zapadlé vísky. Za to ti děkuju.“

Další spojnicí mezi čtyřmi kováři byl osud jednoho prázdného domu. Ludmila, Přemyslova milá, která se mezitím stala jeho ženou, přesídlila po ukončení studia medicíny do Mrákoťínského Hamru, aby se v nejbližším venkovském městě usadila jako praktická lékařka. Jenže měsíc po příjezdu a měsíc před nástupem do práce ji v jehličnatém lese nad údolím smrtelně zasáhl blesk. Čtyřletého syna Stanislava vychovával Přemysl v Mrákoťínském Hamru až do jeho sedmnáctého roku jako samoživitel, ale i s pomocí sousedů, především milujícího kmotra Otberta, dokud se Stanislav nezačal učit zlatníkem u svého strýce, který stejně jako Ludmila vyrostl na východním černomořském pobřeží a dosud tam stále žil. Otbert se nikdy neoženil a podle vlastních slov si zvolil život svěhlavého lesního skřítky; jeho vztahy se ženami byly až do vysokého věku silné, ale nestálé, skrývané a nikdy neměly dlouhého trvání. Byl to mladý duch v křehkém a stařeckými skvrnami posetém těle, jež však v sobě stále mělo dostatek mladistvé energie. Vedle uměleckého kovářství vystavoval Otbert v galeriích po celé zemi i vlastnoručně vytištěné grafiky, poznáváje přitom mnoho osamělých žen, s nimiž si v místě výstav náruživě užíval milostných chvil. Mít doma ženu – to si však při nejlepší vůli nedokázal představit. „Jsem svobodný, a svobodným zůstanu. Škoda dědičného statku, pýchy mých předků,“ vykládal jednou na dlouhé noční procházce uvážlivému Langhansovi, „ale můj kmotřenec Stanislav je pro mě něco jako syn, a tak až jednou umřu, všechno zdědí.“ Kovář Štanglmajer vyrostl na břehu jezera vzdáleného tři sta kilometrů v podhůří Alp a v mládí žil se svou ženou nedaleko známých jezer v centru hlavního města země. Na jednom cechovním setkání upoutala jeho pozornost prázdná kovárna, do níž se o týden později nastěhoval. Jeho žena s novorozenými dvojčaty ho následovala, ale když na podzim stékala do lučinatého údolí v hustých chuchvalcích božská mléčná kaše, přepadával ty tři každý rok smutek, zatímco Štanglmajer plný elánu a radosti ze života bušil do železa a zapomínal na mlhu. Podzimní smutek jeho ženy se však ve třetím roce velmi zhoršil, až jí přivodil úraz páteře. Praktický

lékař diagnostikoval zlomeninu krčních obratlů a musel jí znehybnit krk. Poté se žena přestěhovala i s dvojčaty zpět do sluncem zalitého předhůří Alp a Štanglmajer dlouho uvažoval, zda má zůstat nebo jít za nimi. Nakonec však musel – ne bez pocitu studu – konstatovat, že jeho láska k dílně je tak velká, že kovárnu opustit nedokáže. Stesk po manželce a dětech, které vídal jen jednou za rok, ho ovšem natolik šířal, že byl nucen ho potlačovat. Začal trpět bolestmi celého těla, které se nejhůř projevovaly pokaždé v den jeho svatby. Skřípáním zubů si je za ta léta poničil natolik, že mohl jíst bezmála jen ovesnou kaši.

Dvaosmdesátiletý Langhans se potají cítil přitahován muži, ale rozhodl se, že vedle své kovářské práce bude žít velmi uzavřeně. Obklopil se knihami v různých jazycích, ale občas ho i potěšilo, když mohl vést živé platonické hovory se sousedy. Těm ovšem nebylo známo, že Langhans po řadu let, vždy když údajně navštěvoval svou sestřenici na Rujáně u příležitosti jejích narozenin, ve skutečnosti jezdil do Varšavy na Pochod rovnosti a v tamních sklepních diskotékách pořádal každoroční scénická čtení. Přitom se rád vsedě rytmicky pohyboval, jako by tančil.

Jednoho zimního dne pospával Langhans v poledne v lenošce, když k němu náhle mraky jako šíp prolétlo světlo. Nebeský vektor ho zasáhl do oka, dobrý muž se v mžiku probudil a zamžoural do zahrady. V kuželu světla stála na skále před domem slepice a Langhansovi se zazdalo, že ten pestře opeřený pták na něho upírá zrak a volá: „Daleko odtud leží u veliké hory staroslovanského boha lesnatá pahorkatina, u níž se prudce a dunivě vzdouvá mocný proud! A to v krajině, kde jedna řeka teče na jednu a druhá na druhou stranu!“ Langhans se polekal a ve světle dvojité duhy na obloze se odkradl k Přemyslově kovárně. Soused seděl v koutě a měl zvlhlé oči.

Když před několika lety hloubili stavební dělníci svobodného spolkového státu jámy, aby Mrákotínský Hamr obdarovali nejrůznějšími kabelovými přípojkami, postával skeptický Štanglmajer za oknem, zatímco Přemysl sepisoval ve své poetické cizojazyčné němčině ódu, kterou taky na místě spontánně zhudebnil, aby si ji mohl při práci s potěchou prozpěvovat: „Ó jakou vnáší naše kabelová síť do světa zář a katapultuje kdysi tak unavené ukazatele směru do dechberoucích dálek! Dřív bylo bezpochyby taky krásně, ale všechno se odehrávalo v převládajícím temnu a tichu a síla patřila kolektivu. Zato teď nachází jedinec útočiště ve vrcholcích čnějících až k azurovému nebi. Naslouchejte bzučení přicházející nejen z lučin plných včel.“ (Lidé hloubící jámy ho ovšem pro hluk bagrů nezaslechli.)

V následujících letech se Přemysl jako jediný v Mrákotínském Hamru vpravil do digitálního světa a začal se starými přáteli z dalekého rodného města komunikovat prostřednictvím digitálního spojení. Ti mu den předtím, než rozčilený Langhans vtrhl jako apokalyptická pohroma do kovárny, oznámili, že koksovna Karolina byla sice uzavřena, ale nezbourají ji, aby mohla po oficiálním zahájení, k němuž má dojít příštího léta, sloužit umění. V textu k události, zde přeloženém ze slovanského jazyka, se říkalo: „Mesmerizovaný kov bude šestadvacátého července připojen dráty k rádiovému přijímači. Silou cívky se rytmus, který kovu společně předáme, stane hudbou.“ Přemysla okamžitě přepadl stesk po domově, litoval zániku svého starého působiště, ale horší bylo, že se téhle fascinující události nemohl zúčastnit, aby byl

svědkem toho, jak se jeho rodné město po estetické stránce nově vyvíjí. Byl zmaten tím, co slepice Langhansovi odhalila, neboť krajina jejího líčení mu připomínala jeho domovinu a horu Radegast. Mlčky vstoupili do zahrady, ale obloha se mezitím opět zatáhla. Ze zármutku se jako černá hvězda šklebil okvětní lístek šípkové růže, jehož překypující oranžovočervená barva se jen těsně mýjela s rudooranžovou zakrslých, na zemi kvasících jablek. Nastal večer, slunce zapadlo, nastalo ráno – to člověk věděl, ale doopravdy to nevnímal, protože tam opět ležel pozemský ovocný koláč zatížený nebeskou šlehačkou, až to člověku bralo dech. Oné noci se Otbertovi ve snu zjevil duch jeho zesnulé matky Anny: „Otti, jdi se svými lidmi do města Přemyslova a zatancuj tam na den svaté Anny ke zvuku chvějícího se kovu. Uctíš tak mou památku!“ Když Otbert sen vyprávěl Přemyslovi, byl jeho důvěrný přítel zaskočen souběhem podivných událostí, jež potkaly oba jeho sousedy. Den svaté Anny byl skutečně dnem, kdy se měla v Přemyslově městě ona akce uskutečnit. Lehce stísnění vyhledali Štanglmajera, který byl současnou návštěvou tří sousedů a jejich zprávou spíš pozitivně než negativně překvapen. Přesto se s ním o Přemyslovi nedalo dost dobře mluvit. Štanglmajer nikdy Otbertovi neprominul, že do Mrákořínského Hamru pozval cizince. Přemysl mu nebyl nepříjemný, ale byl mu cizí, a to mu vadilo. Langhans dokázal jeho náladu vycítit a studenou válku mezi oběma sousedy pozorně sledoval. Viděl ve Štanglmajerovi rozpolceného člověka; byl velkorysý a měl velké srdce, ale Langhans tušil, že se cítí bez rodiny, od níž se odloučil, osamělý a nepřejícně přihlíží, jak se cizinci Přemyslovi podařilo zapustit v Mrákořínském Hamru kořeny a navázat s Otbertem úzké přátelství. Roztržka mezi Štanglmajerem a Přemyslem se sice už nedala urovnat, ale každodenní život a všední, společně zvládnuté řemeslnické výzvy ji překryly rozličnými pestrými vrstvami vzájemné dobré vůle. To muselo stačit.

Koneckonců Štanglmajer byl sice mrzout, ale jinak byl společenský a podvědomě trpěl tím, že ti čtyři pánové spolu téměř nic nepodnikají, jen se tu a tam ve dvou na něčem domluví. Bizarní situaci, kdy jeho sousedy pronásledovaly podivné sny, tedy vnímal jako vítanou příležitost k naplánování společné akce: „Tak se tam na den svaté Anny vydejme a uvidíme, co my starci ještě dokážeme.“ A když sousedé souhlasili, dodal: „Ale když už tady tak dřeme a svět se nám rozjasní až v den sv. Anny, kde nás stejně nikdo nezná, postavme si mezitím v téhle části údolí společné bydlení, ať k sobě máme blíž!“ Štanglmajer skupinu nahlásil jako účastníky oné umělecké slavnosti, krátce pro organizátory sepsal životopis i životopisy svých sousedů, a v doprovodném dopise shrnul: „A tak už se těšte: navštíví vás celá ves, aby s vámi oslavila mesmerizovaný kov!“ Jak Štanglmajer doufal, od toho dne k sobě měly v zimě spíže, kuchyně a jizby jich čtyř blíž než kdy předtím. Taky mezilidských bariér mezi Štanglmajerem a Přemyslem ubývalo stejnou měrou, s jakou byla uspokojována Štanglmajerova potřeba pospolitosti v Mrákořínském Hamru. Vyvrcholením byla knedlíková slavnost na den sv. Štěpána, kdy Otbert v noci náhle vystoupil v hospodě na lavici a pln výbušné, spontánní chuti do života zvolal: „Kolegové, svezme neprodleně naše stará a ztuhlá těla na prkně ze svahu! Jak tu jsme, a jací jsme, pro nás je pečovatelského ústavu škoda.“ A tak si ti čtyři senioři sjeli pěkně na prkně z dřevotřísky jeden po druhém celý lesní svah. Radost pramenící z mladické lehkomyšlnosti dávala zapomenout na vymknuté nohy a odřeniny. Sníh roztával, kvetly narcisy a ohlašovalo se jaro, a tak si začali kovat nástroje pro letní událost v Přemyslově městě.

Pětadvacátého července, den před sv. Annou, se připravili na odjezd. Protože celý život tvrdě pracovali a od mladých let nepřibrali v podstatě na váze, rozhodli se, že se hodí do zčásti děravých a poněkud staromódních šatů z mládí, které si donesli z půdy. Na jejich košilích si užilo několik generací nenechavých molů, ale staří pánové se pevně drželi svého oděvního pořádku. Vyhledali nejbližší nádraží, které se od té doby, co byla železniční zastávka v Mrákotínském Hamru před čtyřiceti lety zrušena, nacházelo na opačné straně horského hřebene, tedy v sousední zemi. S armádními ruksaky ještě z dob vojenské služby, které byly jedinými batohy, jež celá ta léta přečkaly, kráčeli teplým kvetoucím lesem přes horské sedlo. Tam v jedné útulně našel Langhans nastříkané graffiti, které ho přimělo k zamýšlenému výroku: „Jsem na téhle straně z touhy po té druhé? Nebo sem opravdu patřím?“

Na druhé straně sedla dospěla parta ještě včas k neozdobené železniční zastávce sousední země. Z ruksaků jí vykukovaly vlastními silami zhotovené hudební nástroje podivuhodných tvarů z tenkého kovu a křivé, tvrdé hole ze dřeva ovocných stromů, které měly sloužit jako palice. Tyto podivuhodné předměty zarazily jednu starou ženu s malým nedůvěřivým psíkem, který se rozštěkal jako nějaký robot. Přijel vlak, a čtyři exotické postavy do něj nastoupily. Nadšeni skutečností, že v restauračním vagonu teče z výčepního kohoutu příjemně nahořklé pivo, na což nebyli z rodné země zvyklí, pomohli jednomu či dvěma džbánkům do žíznivých hrdel, než se usadili ve ztemnělém kupé. Seděl tam mladý student v pestrobarevném záplatovaném svetru s krátkými rukávy a staromódními brýlemi a jeho přítelkyně v modrých letních šatech. Oba si posměšně a s otrávenými výrazy šuškali v románském jazyce, že ti čtyři napůl holohlaví muži s vojenskými ruksaky budou určitě pravicoví radikálové, cestující za levným chlastem a nákupem cigaret na východ. V Langhansovi, který jejich románštině rozuměl, to jen vřelo, ale zároveň se příliš styděl za svůj vzhled, než aby měl chuť přetlumočit obsah oněch urážlivých poznámek svým kolegům, a zachovával tedy rozvahu. Nijak rychle, přesto však plynule se dal vlak do pohybu směrem k hlavnímu městu sousední země, kde měli přestupovat.

Vzduch na Hlavním nádraží byl jako plynné zlato, z jemnozrnného betonu nádraží bylo možné zahlédnout průčelí osmipatrových měšťanských domů z dob císařství, která nezávisle na původně zamýšlené barvě fasády zazářila v odstínech zlatých tónů. Přijel vlakový přípoj s několika stahovacími okny. Naši čtyři v odstínech šedi zářící exoti se mezi ně na chodbičce rozdělili, aby měli dobrý výhled. Chlebová vůně téměř dozrálých pšeničných zrn se mísila do proudícího větru, který mocně vál do vráscitých tváří a dočasně je deformoval. Vpravo ve směru jízdy ohlašoval uprostřed šedých věží z mraků nezvladatelný záchvat zuřivosti starý Radegast. Okamžitě se přihnala bouřka a zahalila svým povykem celý vrch, dokud lesklé sluneční paprsky opět mocně nepronikly potrhanými mraky. Postarší výletní skupinu spojoval zážitek krystalického života.

Hodinu jízdy před větším městem si cestující během prodlouženého čekání povšimli podivuhodné vietnamské věže, která ostře čněla vedle městského nádraží do nebe. Její omamující vůně se v podobě fialových obláčků snášela na cestující společnost a upozorňovala tím na existenci restaurace. Když vystoupili z vlaku, vyjeli výtahem do jednadvacátého patra, kde jim záhy k tokajskému vínu vklouzávaly do hladových krků

tmavě se lesknoucí kousky husy, zatímco Stará země kolem čínské věže se rozplývala do zlatožlutě střízlivé pohody. V dálce teď poprvé zahlédli jasná světla svého cíle, která jako temné hvězdy osvětlovala kouř z továren. Otbert zvolal: „Už dlouho jsme nezažili tak překrásný den, jako je ten dnešní. Kéž nikdy neskončí a naše cesta ať plynule pokračuje do dalšího dne.“ Víno zahnal společnost do postele, kocovina příštího rána pak do kavárny, kde smočili své papuly do teplé bílé kávy. K víru mléčné pěny, v níž se skupina koupala, se připojila Janáčkova sonáta v předvedení kavárenského klavíristy u místního piana. Následovaly karlovarské houskové knedlíky se svíčkovou, k nim několik sklenic velmi chutného, nedaleko odsud vařeného třesňového piva, poté palačinka a všemožné bohatě tvarohem a mákem plněné pečivo. Klavír hrál Rachmaninova k bylinnému likéru, který na biedermeierovském stolku hořel jasným modrým plamenem jako vyvrcholení celé večere, zatímco torzo klavíristy se energicky kymácelo sem a tam. Uprostřed rozverně nálady zaslechl náhle Přemysl čtyři údery kostelních hodin, což bylo neklamným znamením, že poslední vlak do velkého města, jejich cíle, právě odjel. V rozjařené pivní náladě bylo sice všem jasné, že jejich dlouho hýčkaný plán už nevyjde, ale význam tohoto opomenutí vnímali vinou dobrého moku jen omezeně. Štanglmajer řekl: „No, byl to přece jen docela veselý výlet.“ Po krátkém hlasování se skupina rozhodla, že se posledním vlakem vrátí domů.

Zatímco opilá parta seděla ve vlaku a podřimovala, daleko od ní začala v hlavní hale koksovný ona podivuhodná akce. Různí mladí lidé z celého světa přijeli se zpívajícími pilami, elektrickými fény, vrtačkami a dřevěnými deskami s ocelovými strunami. Na místě obdrželi elektromagnetické snímače zvuku s měděnými cívkami, připojenými ke starým elektronickým rádiím. Mladého organizátora happeningu Česlava přihlášky starších pánů z daleka včetně jejich životopisů potěšily, a proto jim jako překvapení přidělil ústřední místo na pódiu. Na úvod chtěl s Přemyslem udělat rozhovor, protože jako jediný z účastníků pracoval ve staré koksovně. Když parta seniorů deset minut před začátkem stále ještě nedorazila, nejprve posmutněl, pak se rozzlobil, a nakonec zabručel: „Kolik se tu sešlo lidí, ale všechno jen mládež, ze starých struktur nikdo. Jaká proměna způsobila, že tu scházejí bývalí průkopníci ze starých časů? Pořád ta samá hipsterská a městská klientela, l'art pour l'art, jde z toho na mě smutek.“ Když se ozvala jedinečná zvuková instalace plná elektromagnetických signálů, jeho frustrace na chvíli ustoupila. Zpěv z rádií reagoval kovovým feedbackem na elektrickou promluvu. Vystoupení bylo nahráno na magnetofonový pásek a dnes je nedílnou součástí učebních osnov různých sonologických fakult. Ale Česlavova frustrace neustoupila úplně. Rmoutila ho ztracená příležitost symbolicky sladit starou éru uhlí s érou digitální elektroniky. Naše čtveřice mezitím vystoupila na konečně u hranic své země a mlčky se vracela letní nocí přes sedlo ke svým kovárnám a domům, aby se uložila ke spánku. Druhý den ráno si Přemysl všiml, že pod dřevěným pažením vedle jeho kovárny leží mrtvá Langhansova slepice.